

**Відповіді до завдань III етапу
Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії
у 2024-2025 навчальному році**

9 клас

Завдання I

Відповідь:

Ордер – вид архітектурної композиції, що складається з вертикальних (колон, пілястрів) і горизонтальних (антаблемента) частин у відповідній архітектурно-стильовій обробці; у класичній формі сформувався в стародавній Греції.

Інкорпорація – включення до складу, приєднання.

Неолітична революція – історичний період переходу в епоху неоліту від привласнювального до відтворювального типу господарства, виникнення тваринництва, землеробства. Цей процес сприяв також народженню ремесел та торгівлі.

Бароко – стиль в мистецтві кінця XVI-середини XVIII ст. Виявився в архітектурі, живопису, літературі та музиці. Характерною особливістю бароко є проникнення світського світогляду в усі сфери художньої діяльності.

«Альбігойські війни» – низка збройних походів (1209-1229) французьких лицарів-хрестоносців проти представників єресі катарів у Лангедоку.

«Чорна рада» – термін, що позначає козацьку раду, у якій окрім старшини брала участь і значна частина рядового козацтва.

«Коліївщина» – козацько-селянське національно-визвольне повстання у Правобережній Україні у 1768-1769 роках.

«Весна народів» – низка революцій, що сталася у Європі у 1848 року.

«Український П'ємонт» – метафора, часто вживана щодо Східної Галичини та її столиці Львова. Ґрунтується на тому, що П'ємонт був тим регіоном Італії, звідки почалося визволення країни від чужинців (австрійців) і об'єднання італійських земель.

«Шлюбна дипломатія» – це явище, що обумовлює шлюб між представниками династій (династичний шлюб), які правлять, щоб налагодити політичні відносини, закріпити союз, залагодити конфлікт або уникнути його. Як засіб налагодження зовнішньополітичних зв'язків була започаткована київським князем Володимиром Святославичем (Великим).

Завдання II

Орієнтовна відповідь:

а) Важливі факти, події:

1. Розподіли Речі Посполитої (1772, 1793, 1795): Українські землі були розподілені між Російською та Австрійською імперіями. Правобережна Україна та Волинь відійшли до Росії, Галичина – до Австрії.

2. Ліквідація Гетьманщини (1764) та Січі (1775): Російська імперія поступово ліквідувала автономію Гетьманщини та Запорізької Січі.

3. Коліївщина (1768): Повстання на Правобережній Україні проти польської шляхти, яке стало однією з останніх великих селянсько-козацьких виступів.

4. Приєднання Кримського ханства (1783) до Російської імперії: Важлива подія, що сприяла посиленню впливу Росії на південні території України.

5. Повстання декабристів (1825): Декабристи, у тому числі з українських земель, боролися за реформи та зміни в Російській імперії.

б) Діячі:

1. Григорій Сковорода (1722-1794): Український філософ, поет, педагог, чийі ідеї мали великий вплив на розвиток освіти та культури.

2. Іван Котляревський (1769-1838): Автор «Енеїди», яка заклала основи нової української літератури.

3. Михайло Максимович (1804-1873): Перший ректор Київського університету, вчений-енциклопедист, мовознавець і фольклорист.

4. Тарас Шевченко (1814-1861): Видатний поет, художник, символ українського національного відродження, чия творчість мала величезний вплив на розвиток національної самосвідомості.

в) Процеси у різних сферах життя:

1. Кріпацтво і селянське питання: Погіршення становища селян на українських землях. У Російській імперії кріпосне право закріплювалося, а в Австрійській імперії починалися реформи Марії Терезії та Йосифа II, що полегшили становище селян.

2. Національне відродження: Формування української інтелігенції та розвиток національної свідомості. Виникнення культурно-просвітницьких рухів, розвиток української мови в літературі та освіті.

3. Міграції населення: Активне заселення нових територій Південної України (Новоросії), зокрема південних степів та Криму, що було пов'язане із внутрішньою колонізацією і змінами соціального складу.

4. Інтеграція до імперських систем: Включення українських земель у політичні, економічні та правові системи Російської та Австрійської імперій. На українських землях поширювалися імперські адміністративні реформи та податкові системи.

5. Розвиток промисловості: Початок індустріалізації в містах, розвиток торгівлі, зокрема завдяки розвитку портів на Чорному морі (Одеса).

г) Розвиток культури:

1. Література: Поява нової української літератури з початком творчості Івана Котляревського («Енеїда»), розвиток драматургії та поезії. Тарас Шевченко стає символом української національної культури.

2. Освіта і наука: Створення університетів у Харкові (1805) і Києві (1834), що стало важливим чинником розвитку освіти та науки на українських землях. Зростає роль інтелігенції.

3. Музика та театр: Формування українського театру з початком діяльності Івана Котляревського («Наталка Полтавка»). Традиції народної музики й танців також розвивалися і впливали на становлення української культури.

4. Архітектура та мистецтво: Розвиток класицизму та інших західноєвропейських стилів. У містах, таких як Київ, Львів, Одеса, будувалися визначні архітектурні споруди, які стали частиною культурної спадщини.

Підсумок розвитку українських земель (кінець XVIII – перша половина XIX ст.):

Українські землі в цей період перебували під владою двох імперій – Російської та Австрійської. Відбувалася централізація влади, поширювалася кріпосницька система на більшій частині території. Разом із тим, почалися процеси українського національного відродження: формувалася національна література, культура та освіта. Створювалися перші наукові установи й університети, що сприяло розвитку

української інтелігенції. Тарас Шевченко, Григорій Сковорода, Іван Котляревський та інші діячі заклали основи для подальшого розвитку національної свідомості, яка згодом стала важливим рушієм у боротьбі за українську державність.

Завдання III

Тезисна відповідь:

Так, дана теза справедлива, адже кожна наступна фаза революції призводила до серії насильницьких смертей ватажків попередньої фази. Наприклад, Жорж Жак Дантон, один із батьків-засновників Першої французької республіки, міністр юстиції Франції був страчений за часів якобінського терору. Якобінцями бу страчений і сам Верньо. Якобінці Сен-Жюст, Кутон та Робесп'єр, у свою чергу, були страчені після приходу до влади Директорії та встановлення Термідоріанського режиму. А їх сподвижник Ж. П. Марат загинув у власній ванні від рук монархістки Шарлотти Корде. Висловлюючись фігурально, стабільним в умовах революції було життя лише паризького ката Сансона.

Завдання IV

Укажіть, хто є зайвим у кожному логічному рядку. Відповідь обґрунтуйте.

А. Іван Скоропадський, **Іван Гонга**, Данило Апостол, Павло Полуботок, Кирило Розумовський.

Б. Йоганн Себастьян Бах, Йозеф Гайдн, Вольфганг Амадей Моцарт, **Фрідріх Шиллер** (письменник, поет, драматург), Людвіг ван Бетховен.

В. Стефан Зизаній, **Феофан Прокопович** (був пов'язаний із діяльністю в Московії), Мелентій Смотрицький, Іван Вишенський, Захарія Копистенський, Йов Борецький.

Г. Юрій Всеволодович, **Ярослав Мудрий** (належав до України-Русі), Юрій Довгорукий, Всеволод Велике Гніздо, Андрій Боголюбський.

Д. Володимир Антонович, Тадей Рильський, Борис Познанський, **Борис Грінченко**.

Е. Аменхотеп, Тутмос, Рамзес, **Хаммурапі**, Ехнатон.

Є. Ісаак Ньютон, Томас Гоббс, Джон Локк, Бенедикт Спіноза, **Йоганн Гутенберг**, Готфрід Лейбніц.

Завдання VI

Орієнтовна відповідь:

Так, думка українського історика Івана Крип'якевича щодо епохи Відродження є цілком обґрунтованою. Він влучно зазначає, що в цей період на перший план вийшла світська культура, яка стала визначальним фактором розвитку мистецтва, архітектури та інших сфер суспільного життя. Дійсно, основною відмінністю Ренесансу від попередньої середньовічної доби було зростання інтересу до людського досвіду, індивідуалізму, багатогранності людського життя, зокрема світського.

Однак, можна додати кілька аспектів, що доповняють цю характеристику:

1. Гуманізм як центральна ідея Ренесансу. Окрім розвитку світської культури, важливо підкреслити роль гуманізму, що був однією з основних ідей Відродження. Гуманісти акцентували увагу на цінності людської особистості, на її прагненні до самовдосконалення, раціональності та свободи думки. Це призвело до відродження

інтересу до античної філософії, літератури та мистецтва, що служили джерелом для нових підходів у різних сферах.

2. Розвиток науки і освіти. Відродження було не лише культурним і мистецьким рухом, але й періодом значного розвитку науки та освіти. Завдяки зацікавленню античною спадщиною та новими відкриттями, такі галузі, як астрономія, медицина, математика та фізика, почали стрімко розвиватися. Видатні науковці, такі як Леонардо да Вінчі, Миколай Коперник і Галілео Галілей, здійснили революційні відкриття, які змінили уявлення про світ.

3. Меценатство. Епоха Відродження також характеризується важливою роллю меценатів, які сприяли розвитку культури і мистецтва. Багаті родини, такі як Медічі у Флоренції, підтримували художників, архітекторів та вчених, допомагаючи створювати шедеври, що стали символами Відродження.

4. Роль релігії. Попри те, що світська культура набирала сили, релігія продовжувала відігравати важливу роль у житті людей та в мистецтві. Ренесанс приніс оновлення і церковному мистецтву, яке стало більш гуманістичним і реалістичним. Наприклад, у живописі релігійні сцени зображувалися з глибоким емоційним вираженням та увагою до деталей людського тіла. Митці, такі як Мікеланджело і Рафаель, удосконалили свої роботи, використовуючи античні ідеали краси й гармонії.

5. Політичні зміни та ідея державності. Відродження було також періодом змін у політичній філософії. Поява нових концепцій державного управління та ролі правителя, зокрема, ідеї Ніколо Макіавеллі про реалістичний підхід до влади та її збереження, стала відображенням нових політичних процесів того часу.

Отже, окрім розвитку світської культури, як зазначав Крип'якевич, епоха Відродження принесла також значні зміни в науці, освіті, політиці та релігійному житті. Це був період широких трансформацій, що охопили всі сфери життя і заклали основи для подальшого розвитку європейської цивілізації.

